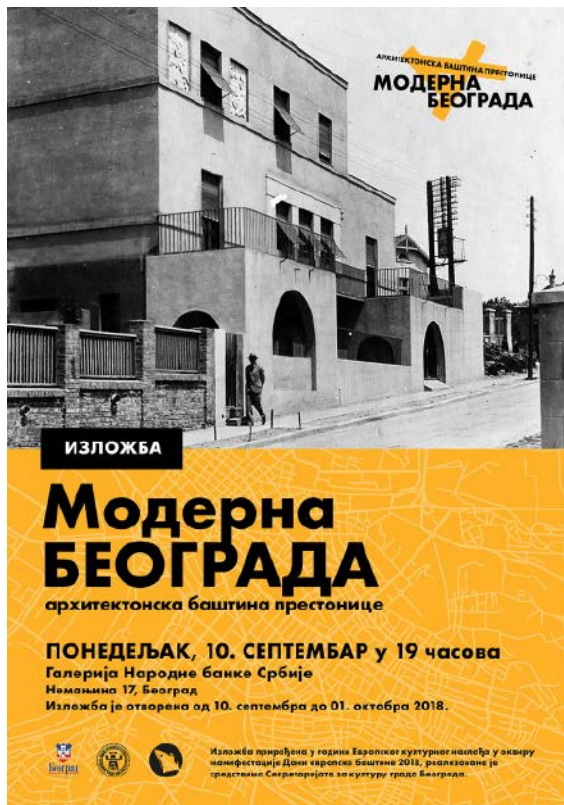

ПРИКАЗ ИЗЛОЖБЕ: МОДЕРНА БЕОГРАДА: АРХИТЕКТОНСКА БАШТИНА ПРЕСТОНИЦЕ

МИЛАН ПРОСЕН

У холу Народне банке Србије, од 10. септембра до 1. октобра 2018. године одржана је изложба *Модерна Београда: архитектонска баштина престонице*, посвећена једном од најзначајнијих сегмената архитектонске баштине Београда. Реч је о модерној архитектури међуратног периода, чије је вредности и најважнија остварења пре четири деценије промовисао др Зоран Маневић (1937–2019), у својој непубликованој докторској дисертацији *Појава модерне архитектуру у Србији* (1979), као и у бројним научним радовима, од којих су кључни настали током његовог рада у Заводу за заштиту споменика културе града Београда, 1970–1990. године. Оставивши круцијалан траг на развој српске архитектонске историографије кроз свој научни рад и утицајем на формирање више генерација истраживача потеклих из редова историчара уметности и архитеката, др Маневић је иницирао и подстакао додатна истраживања, валоризацију и заштиту модерне архитектуре, чија су антологијска дела данас утврђена као културно добро, тј споменици српске културе.

Изложба и пратећи каталог изашли су из пера осморо савремених историографа, стручњака Завода за заштиту споменика културе града Београда. Историчари уметности Саша Михајлов, Александар Божовић, Александра Дабижић, Хајна Туцић, Ивана Весковић, Бојана Ибрајтер Газибара, Ксенија Ђирић и Ирена Сретеновић – представили су хронологију српске модерне архитектуре од

1924. до 1941. године, кроз приказ четрдесет и четири градитељска остварења.

У дизајну јасни, информативни и илустративни панои с темељним историографским студијама о антологијским објектима београдске модерне, постављени у Холу Народне банке, хронолошки представљени у широком луку, водили су до три кључна примера српске модерне архитектуре приказана макетама: *Команда Ваздухопловства*, архитекте Драгише Брашована, драгоцен оригинал је уступио Музеј ваздухопловства, и две макете из Музеја науке и технике, којима су представљене *Универзитетска клиника*, архитекте Милана Злоковића, и *Кућа Ђурића* у Призренској, дело Бранислава Којића.

Изложба је приказала драгоцену архивску грађу и техничку документацију Завода за заштиту споменика културе града Београда, Фондације „Милан Злоковић“, Архива Југославије, Заоставштине Браће Крстић, Колекције Милоша

Јуришића и фотографије Снежане Неговановић. Публици су приказани – снимак Астрономске опсерваторије и детаљи из филмских новости, као што је филм о Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“. Богато илустрован каталог изложбе публикован је на српском и енглеском језику. Дизајн је потписао студио „Пароброд“ (продукција Златко Црногорац, арт дирекција Милица Зељковић), док је рецензент каталога др Љиљана Благојевић.

Заснована на делима Групе архитеката модерног правца – ГАМП – чије је оснивање пратило актуелности интернационалне теорије и праксе, употпуњена делима других значајних београдских неимара – изложба је приказала дела: Драгише Брашована, Бранислава Којића, Милана Злоковића, Душана Бабића, Јана Дубовог, Бранка и Петра Крстића..., али и друга значајна остварења попут модернистичке градитељске целине у Земуну, Првог београдског сајма, Зграде Првог дунавског паробродског друштва, Цркве Светог Антуна Падованског, Зграде Дома Југословенских инжењера и архитеката и др.

Аутори су указали и на значај остварења јеврејских, хрватских, словеначких и чешких архитеката, који су својим бескомпромисним формама обогатили корпус београдског модернизма, који је пролазио кроз комплексан процес прогресивне модернизације живота у југословенској престоници. Тај модерни напредни контекст српска архитектура пратила је теоретском мисли публикованом у тада водећим часописима. Она је декларативно одбацила орнамент и стилски украс, оријентишући се ка чистој јасној форми, која је требало да рефлектује концепт функционалне, технолошки и технички осавремене архитектуре. Иако су чланови групе ГАМП заступали авангардне идеје, њихова је пракса била више окренута ка декоративизму склоном локалном укусу у архитектури, с ретком применом радикалнијег модернистичког концепта простора и форме. Склона духу интернационалног ар декоа, српска архитектура је свој модерни дискурс формирала кроз призму нерадикалне ликовности и савремене декоративности. Не постављајући питање вредновања градитељских

остварења на разину декорativно-недекорativно, већ стварајући индивидуално и ауторски у оквири-ма материјалних могућности и поливалентних укуса београдске клијентеле, модерна архитектура Београда испољила је изузетну бујност и виталност, обележивши вероватно најпрогресивнији период у развоју српске архитектуре.

Ова изложба је указала на значај Завода за заштиту споменика културе града Београда и његових стручњака, вештих да препознају, валоризују и заштите најистакнутија дела српске архитек-

туре остварена у Београду. Њоме је такође указано на простор за даљу делатност Завода и његових стручњака, који ће у складу са савременим истраживачким и теоретским достигнућима историографије српског градитељства, препознати и за будућност сачувати многа друга вредна остварења.

Доц. др Милан Просен,
историчар уметности
Факултет примењених уметности
milanprosen@gmail.com